
CAPUT VII.

De morbis ventriculi & intestinorum.

Pag. 67. l. 3. *In morbis Ventriculi.*] Morbi, qui Ventriculo injuriam inferunt, distinguuntur debent, primo in Acutos & Lentos, 2do in eos, qui primo loco hoc viscus laedunt & obsident, vel secundo afficiunt, ut Cachexia biliosa, hydropica, pituitosa, variarum febrium contagia, materies podagrica, ulcerosa, saniosa, aliunde nata, & huc delata, aut appulsa, & similia. Vel 3tio ratione eorum, quae devorari possint, uti sunt omnia propter durtiorem vel tenacitatem concoctu difficillima, omnia acria, rodentia, & varii generis venena. 4to ratione Animalium, vel eorundem ovorum, quae cum cibo, potuve assumpta, Ventriculum, tanquam proprium hospitium occupant, ibi se alunt, & sustentant, atque vires omnes sibi inimicas prorsus eludentia, diu voraces, mordaces, & infraeti manent hostes. Cujus rei indubium praebent testimonium plurima medicorum scripta, nec non & quae de vermibus, hirudinibus, serpentibus in actis regalis nostrae societatis habeantur. 5to ratione consensus & connexus cum aliis partibus & spasticis nervorum affectibus, aliisque similibus: Exempli gratia, percusso Capite, & praecipue

cipue vulnerato cerebro, cibaria in Ventriculo contenta vomitu rejicit aegrotus: similiter aeger passione illiacâ, nephritica, &c. affectus, saepe Ventriculo laborat.

Pari ratione Scirri, Cancri, ad Hepar, Lienem, Pancreatem, & seorsim vel communiter pertinentes, Vesiculam Biliarium comprimendo, corrodendo, vel irritando partes sibi ipsis proprias, multa & gravia mala Ventriculo inferre possunt, & dolorem & vomitum excitant.

Ex quibus perspectis, patet omnes causas particulatim persequi, quibus hoc viscus male afficiatur, nec non & curandi rationem singulis his propriam hoc loco minute proponere, à nostro instituto procul alienum esse. Nihilominus Auctoris brevitatem aliquo modo supplere, qui, ut mihi videtur, nimis perfunctorie munus suum implevit, quosdam Ventriculi affectus perstringam, qui, vel caeteris graviores vel crebriores occurrant, aut qui in aliis medendis facem praebeant.

Ventriculo igitur inflammato primas profecto dare convenit.

Atrox autem hic casus, nisi a rebus acerbis assumptis, venenis, translatione materiae podagricae, &c. raro accidit, & plerumque cito necat. Cognoscitur dolore ardente, lancinante, in ipso stomachi loco, insuper & ingravescente, ipso temporis puncto, quo aliquid devoratur, una cum vomitu acerbissimo, statim ab omni assumpto, & frequenti concutiente singultu.

gultu. Adfunt etiam Anxietas circa praecordia, summa, & perpetua, Febris acuta, aliaque Inflammationis periculofae confimilia figna.

Internofci autem pro certo poffit Inflammatio Ventriculi a dolore excitato ab acri materie in cavitate fua hofpitante: Quippe in priore cafu, febris acuta indubiis indiciis feſe prodit, at in posteriore, vel nulla, vel faltem parva adefl, in priore dein, praecipue augetur dolor eo tempore, quo aliquid ingeritur, etiamfi Aqua tepida vel Decoctum Hordei tantum fuerit, in posteriore autem, longe alia res efl, protinus enim a liquore blando ingeflo, acrique materie commifto, plerumque multum lenitur doloris fenfus, faltem non exacerbatus adefl.

Cum itaque ex dictis pateat, praiceps exitium à Ventriculo inflammato imminere, non folum fanguinis miffione ftatim occurrendum efl, fed & pro Axiomate habendum, hanc exinanitionem aequè largam inftituendam debere, ac in ipfa Pleuritide, eamque quam citiffime repetendam.

Interea omnia fimul, quae a Fotuum & Clyfterum blandorum emollientium uſu fere continuo derivari queant, adhibenda funt auxilia; diligentiffime ab omni acri cavendo, praecipue ab iis, quae vomitum eliciant.

In hoc autem praecavendo, prae caeteris profunt Clyfteres, eo quod intestinorum motum deorfum tendere difponunt, qui in hoc cafu haud raro fe furſum invertere folet. Minime

nime autem Cathartici ore hauriendis tentanda est hujus symptomatis sanatio, quippe horum stimulo augetur Vomitus.

Ad doloris etiam levationem aliquid certi afferre difficillima res est, quippe medicamenta, quibus Opii vis insit, vix tali copia assumenda aut retinenda sunt, ac Doloris atrocitati sedandae fatis erunt.

Restat itaque tantum, ut vel Clysterum ope, vel Fotuum externorum hoc fieri potest. Ideoque Alvo, sicut praeceptum fuit, prius subducta, injiciendum est hujusmodi Enema mane & vesperi; cui, si opus fuerit, addantur Opii grana duo vel tria, vel Tincturae Thebaicae guttae quadraginta vel quinquaginta, non tamen ita ut constipetur Alvus.

℞. Decoct. pro Syrup. e Mecon. ℥iv. Ol. e Mucilag. ℥ii. Vitell. Ov. parum, m. pro Clystere.

Sub Fotuum intervallis applicetur Epithema, quale est infra scriptum, cum Panno lano for iter expresso, quod saepius, quam alternis horis vix repeti debet, ne ea res aegrotum nimis fatiget.

℞. Decoct. pro Syrup. e Mecon. ℥v. Tinctur. Thebaic. ℥ss. Aquae Alexiter. spirituos. cum Acet. ℥iiss. Misc.

Interea, ne aliquid se notitiae medici simul subtrahat, assiduo advertendum est, haec omnia ita fieri, ut non obstupescat aeger, sed tantum ut tolerabilis evadat dolor. Hoc enim consilio, parum licet repudiato, partem affectam clam

clam Gangraenâ corripendam fuisse mihi detexisse contigit, & proinde augenda vel minuenda est Opii copia, ea ratione, ut Fodus frequenter applicari, simul & Clysteres injici possint, sine inferendo aegrum in stuporem, aut nimiam Alvi astrictionem. Ideoque Clysteres Alvum leniter solventes pro re nata, nonnunquam sine Opio, immittendi sunt, vel Electarium Lenitivum, aliudve simile priori Clysteri addendum est.

Victus in hoc morbo, non ultra bis vel ter in viginti quatuor horis exhiberi debet, & hic tantum ex Decocto Hordei, Sero Lactis, Decocto Oryzae, Jusculisve mollissimis.

Medicamenta vero, qualia sunt ea infra exposita, non ultra unciam unam una vice exhibenda sunt, sed singulis horis repeti debent; nulla quippe fieri potest Solutio Inflammationis, vel in hoc, aliove viscere, dum in majorem amplitudinem se extendi cogatur.

Si hac vel simili medendi ratione, & repetita Sanguinis Missione conjuncta, solvi nequeat Inflammatio, vel in Abscessum vel Gangraenam terminabit.

Huic proxime affinis est dolor ille molestus & mordax, qui sensum ardoris in Stomacho excitans, ab humoribus acris ibidem genitis aut moratis oritur, & aegrotos non raro ad plures annos per intervalla excruciat.

Hi dolores febre immunes sunt, & cibis assumptis plerumque per aliquas horas leniuntur, donec factâ fere ciborum concoctione,

quod residuum sit, acrimoniam variam diverso suo generi conformem acquirit, ventriculū rodit, & dolores vomitūque creat.

His conducit Ventriculū medicamento emetico, & Intestina cathartico, aliquoties modice expurgare, & in horum intervallis exhibere medicamenta, quae Acrimoniae speciei contraria sint. *Exemplo rem illustremus.* Si ex Ructu, vel Vomitu, Acidum probabilem afferre doloris causam pateat, his aegris Magnesia alba, vel medicamenta testacea pauco Sale Alcalino & Rhabarbaro commista, & aquoso Hauſtu exhibita, maxima praebent auxilia.

Monendi etiam sunt hujusmodi aegri, ut Alimenta causae contraria, & levioris coctionis assumunt, qualia sunt Juscula ex carne animalium juniorum confecta, carnesque blandae ejusmodi, ut & cibi ex Farinis & Ovis compositi coctique, aliaque innumera.

Nec minus monendi sunt, ut fructus hortenses, crudos, parum maturos, acidos, aut cito acescentes fugiant, vinaque omnia vel omnino recusent, vel parca copia & multa aqua diluta hauriant. Vina enim omnia in Acetum calore Ventriculi brevi convertuntur.

Impetratis hoc modo per satis longum tempus symptomatum induciis, ad Fontes medicatos, praecipue Chalybeios amandandi sunt hujusmodi aegroti, interpositis simul Herbarum amarâ, astringenti, & aromaticâ virtute praeditarum infusionibus, eâ copiâ, quae ciborum

borum concoctionem juvent, & Ventriculum non aggravent.

De hoc malo satis dictum arbitror, sequitur ex instituti ratione, ut de doloribus Ventriculi ab acri bilioso ortum ducentibus, pauca notanda sint.

Sub hoc autem ordine comprehendere vellem omnia ista dolorum genera, quae ex humore acri & calido, seu alcalino, rancido, oleoso, seu aromatico, vel vere bilioso excitentur.

Distinguenda sunt more priori, scilicet ructu vel vomitu talis materiae, qualis in ignem injecta saepe flammam concipit, & quae acrimonia sua amarâ & rancidâ stomachum mordet.

Sanandi sunt hujusmodi morbi, primas vias Emeticis & Catharticis prius expurgando, & dein acida multo liquore aquoso diluta exhibendo, qualia sunt Chryſtallus Tartari, Sal Polychrestum, Tartarum Vitriolatum, Tamarindi, Fructus maturi subacidi, Succus Aurantiorum, Limonum, Acetum Vini albi, Elixir Vitrioli acidum, aliaque quam plurima; tandemque ad Aquas praedictas medicatas aegros amandando, ut tum diluatur humorum Acrimonia, tum roboretur Ventriculus.

Raro autem opus est, ut medicamentis amaris, vulgo dictis Stomachicis, tractentur hujusmodi aegri, plerumque enim plus justo calent, unde patrescunt assumpta, priusquam satis in Ventriculo solvantur.

Interdum equidem ob Ventriculi debilitatem, ita res fert, ut hujus generis remediis uti oporteat; quo casu vix fieri potest, quin Decoctum Corticis Peruviani cum paucis Elixiris Vitrioli acidi guttis praesertim conveniat, vel Infusum Amarum simplex iisdem sociatum, ejus vicem supplere potest, vel loco Elixiris Vitrioli exhibenda est mistura ex Salis Absinthii scrupulo uno Succi Limonum semuncia cum medicamentis praescriptis.

His aegris oleosa & pingua prae caeteris cibis molesta sunt.

[Pag. 67. l. 19. *Ventriculo inhaeret pituita.*] Neque ab acribus solis, quin etiam ab omnibus concoctionem eludentibus, & Ventriculum onerantibus oritur dolor, à nulla autem re frequentius, quam à lentae, glutinosae pituitae acervo.

A caeteris Ventriculi vitiis dignoscitur hocce, ejus dolore gravi, & oneroso, satietate, & cibi fastidio, cum sensu sacturae, etiamsi nihil, vel parum cibi aut potionis ingesserint aegroti, & tandem vomitu glutinoso.

Infestat plerumque vel Virgines, quae aut Menstruorum Fluxu impedito laborent, aut Farracea non fermentata, cretacea, aliaque dura aut insolubilia devorasse se consuevere, de quibus suo loco dicam; vel Senes, qui otiose viventes, & Lautitiarum studiosissimi, largius aequo ederunt atque biberunt.

In hujus morbi curatione igitur aggredien-

da, id primum medico nitendum est, ut primae viae vomitu, & alvi subductione, pro re nata, repetendis emundentur.

Huic fini consequendo, caeteris remediis praestant ea cum Aloë conjuncta, ut Tinctura Sacra, Pilulae Rufi & similia; nisi simul Haemorrhoides adsint, aut se certè futuras esse indicent, quo casu minime utenda sunt, at eorum vice exhiberi debet Tinctura Senae, aliudve simile.

Illud deinde omni conatu dignum est, ut medicamentis Amaris, Aromaticis, Chalybeis, Saponaceis, Abstinencia, & Exercitationibus aptis roboretur Ventriculus, tandemque, si his finitum malum non sit, ad Aquas Bathonienses, vel de Harrowgate, vel ad Aquas Grani, in hujusmodi morbis profligandis longe praestantissimas, aegrotum amandare optimum erit.

Vomitus immanis & pertinax, de quo nunc ordine quaedam ex propriis observationibus practiceis deprompta subjungere impellit Animus, definitione non eget. Oritur tamen ut plurimum ab omnibus causis paulo ante expositis, tum a febrili materia nervos stimulante, ut & Affectiois Hystericae Oestris, & Morbi Hypochondriaci Paroxysmis.

In his omnibus, si plurimum ferveat Sanguis, vena secanda est, deinde lenis proritandus est vomitus, vel ope Radicis Ipecacoanhae, vel Jusculi Pulli, Infusionis Cardui Benedicti, & similibus; & tum interposita hora una vel altera

ex

exhibendus est Haustus Riverianus dictus ex Sale Absinthii & Succo Limonum componendus, adjectis simul Tincturae Thebaicae guttis quindecim vel viginti, atque hac medendi ratione aliquando tollitur malum.

Si vero praedictis non cedat, Alvusque astricta sit, immittatur Clyster laxans mane & vesperi, ut deorsum sollicitentur Intestina, frustra enim vomitum tollere conemur, dum Alvus astricta maneat, porro si hoc ita contigerit, validiori stimulo utendum est. Interea prodest singulis vel alternis horis hujusmodi Haustum in ipso actu fermentationis exhibere.

℞. Sal. Absinth. Margarit. ppt. ana gr. x. Succ. Limon. recent. express. ℥ii. Aq. Ment. Simpl. ℥ss. Tinctur. Cardam. aut Spiritus Lavendul. c. gutt. xx. vel triginta; Syrup. e Cortic. Aurant. ℞s. m. f. Haustus.

Applicetur simul Ventriculi regioni Fots Aromaticus Anodynus per horam dimidiam, & repetatur sextâ vel octavâ quâque horâ, superimponendo sub intervallis Emplastrum ex Theriaca Andromachi, adjectis Olei Caryophyllorum guttis paucis.

Si autem admodum debiles sint aegri vires, vice Emplastri applicetur Epithema ad hunc modum praescribendum.

℞. Philon. Londinens. ℥vi. Spirit. Vinof. Camphorat. ℥xii. Acet. Vin. optim. ℥ii. m. f. Epithema, quod calidum applicandum ope Panni lanei, & quoties exsiccaverint, denuo ut prius admovendi sunt.

In

In nutrimento exhibendo conveniunt sola Juscula tenuia, eaque parca copiâ & saepe assumenda, sedulo evitando omne acre, & praecipue ejus generis, quo Ventriculus in vomitum cieri videatur, vel quod Nauseam excitet.

Medicamenta Opii vim habentia plerumque singulis noctibus, & nonnunquam saepius exhibenda sunt; cavendum est autem, ne tantâ copiâ simul ingerantur, ut inde fiat aegritudo, vel vomitus, quam ob rem ea, parca tantum portione, & frequenter exhibere melius & tutius est, quàm eandem copiam una vice ingerere, nisi adeo saeviat malum, ut inde vasorum ruptio timeatur. Exempli gratia.

℞. Theriac. Andromach. gr. x. Extract. Thebaici gr. unum; Syrup. e Mecon. q. s. m. f. Massa in tres Pilul. formanda, quarum una sumenda omni hora, vel hora dimidia, usquedum obrepat somnus. Nihilominus in vomitu enormi Opium simplex sine quovis liquore devorandum exhibere, & pro re nata repetere maxime convenit, tali quippe more assumptum difficiliter vomitu rejicitur.

Quamvis autem hujusmodi medendi ratione vel tollitur, vel plerumque levatur malum, sedulo tamen perpendenda est materies e Ventriculo rejecta, scilicet an acida, biliosa, vel glutinosa sit, quod partim conspectu materiae viridis, flavae, vel pituitosae, partimque narratione aegri dignoscendum est; & pro hujus ratione medicamenta exhibere oportet, qualia sunt

funt iis consentanea, quæ paulo ante ad Ventriculi dolores sanandos multum contulisse memoravimus.

Si humor igitur indolem biliosam participet, vel febre quadam putrida laboret aeger, detur Elixir Vitrioli acidum cum Tinctura Thebaica ad hunc modum.

R. Tincturæ Thebaicæ drachmam unam, Elixiris Vitrioli acidi drachmas tres, f. mistura, cujus guttæ quindecim aut viginti cum liquore quodam tenui dandæ sunt; vel hujus vice exhibeantur grana quaedam ex Chrystallis Tartari, vel Sale Polychresto, & similibus, adjecto semper vesperi anodyno. Quamprimum autem vomitui finem facere liceat, Ventriculum roborare oportet modis, & remediis supra expositis.

Quamdiu urgeat vomitus, cathartica medicamenta exhibere raro convenit, quippe Ventriculum irritando Emetica fiunt, si vero talibus uti prorsus necesse sit; dentur ea, quæ materiae irritanti maxime sunt adversa, eaque exiguâ copiâ & saepissime repetenda.

Si vomitus in pravam & assiduam consuetudinem cadat, dein non minus convenit Rhabbarum manducare, & sensim devorare, ut placide & leniter deorsum ducantur, & ex primis viis simul evehantur humores. Neque nihil ad sanationem confert Cochleare unum Tincturæ Rhabbarum vinosæ vel spirituosæ omni nocte, seu quotiescunque opus sit, haurire.

con-

Conqueruntur saepe Mulieres de Ventriculi dolore, os ejus superius circa Diaphragma vexante. Morbus hic haud raro ex Theae, & similium potuum calidorum tenuium nimio usu oritur.

Quibus is vitae genus fuit, gradu quodam inflammatur haec Ventriculi pars, & exulceratur, raro autem sanatur.

Profunt multum testacea, humectantia, mollia, tepida assumpta, qualia sunt Pulv. e Chel. Cancr. comp. Julep. e Creta, Decoct. Chinae, Lac Asinum, &c.

SECTIO I.

Alvi fluxus.

Pag. 68. l. 3. *Ventris fluxus.*] Cum quamplurima monita, quae tam ad Intestinorum, quam Ventriculi morbos rite curandos pertineant, a nostro Auctore simul praetermissa fuerunt, instituti ratio postulare videtur, ut de his quoque pauca proponerem.

Morbi autem, qui Intestina & Ventriculum afficiunt, maxime sunt congeneres & consentanei, & eandem fere patiuntur divisionem, scilicet in acutos & lentos. 2do. in proprios & sibi ipsis peculiare, vel symptomatice, prout primo seu secundo loco horum tunicis injuriam inferant. 3tio ratione causae do-

lorem

lorein excitantis, qualia sunt acria, rodentia, dura, insolubilia & venena. 4to ratione animalium ibi hospitantium. 5to ratione connexus & consensus cum aliis partibus, seu ejus generis sint morbi, qui nervorum detentiones & artus convulsos gignant, ut in Colico aut Hysterico dolore saepe fit; seu qui intestinis nimis relaxatis pendeant, unde inertia evadant, & stimuli naturalis vel factitii haud satis sint sensibilia, ut in Paralyticis non raro videre est.

Ob similem fere rationem fieri interdum novi, ut Mesenterii, Lienis, Hepatis moles contra naturam aucta, nec non & Scirri & tumores omnigeni, per has partes plus aut minus sparsi & disseminati, comprimendo vel irritando Intestina, eorum tormina multum augere, vel sistere possint.

Huc etiam spectat materies purulenta, biliosa, acris, melancholica, ab Hepate, Pancreate, vel Liene expulsa, & in has partes inducta, quae dolores, Inflammationes, Diarrhoeas, Dysenterias excitando varios morbos efficiunt.

Ad primum ordinem proculdubio referendus est morbus acutus, qui Cholera nuncupatur, & dicitur adesse, quodcumque tum Intestina, tum Ventriculus ipse, adeo musculorum Abdominis & Intestinatorum spasms comprimuntur & irritantur, ut contenta sua sursum & deorsum valido & quasi perpetuo conamine necessario expellenda sint.

Quamvis a Sydenhamo summis laudibus dignis-

gnissimo, in mensem Augustum tantum hic morbus relegatur, idque praecipue propter fructus hortenses, hoc tempore & aetate praecedente, largâ manu ingestos; nihilominus pura puta hujus morbi constitutio & origo vix hisce causis, tribuenda videtur. Multos enim invadit hic morbus, qui carnes fere solas ederant, & rarissime hujusmodi gustaverant fructus, & hos, haud minus quam eos, qui tales fructus avidè voraverant.

Neque huic mensi peculiaris est Cholera, licet in hoc & Septembre prae caeteris oritur. Novi enim quamplurimos hoc morbo correptos fuisse in omnibus anni mensibus, maxime vero, quodocunque aëris ambientis temperies tepida, vel calida, subito in contrariam mutata fuerit.

Interea nemo hoc nescit, aërem Augusti & Septembris mensibus, respectu habito caeterorum tempore meridiano, plus incalescere, mane autem & vesperi, majori ratione plus frigescere, & proinde cum Ἐκπνοὸν ἢ ἑισπνοὸν ἐστὶν ὅλον τὸ σῶμα, id quod divinum senem medicorum principem non latuit, & quod hodie inter omnes constat, fieri non possit, quin ex praedictae tempestatis affectionibus, quae quotidie adeo inter se diversae extant, tantamque in hac re agenda varietatem efficere valeant, creberrima & aptissima feбри excitandae detur occasio; cuius materies in ventriculum & musculos abdominales rejecta, enormes hos vomitus & intestinorum cruciatus gignit.

H

Quin-

Quinetiam ex singulari consensu, qui inter glandulas in cute & superficie corporis, atque eas in ventriculo, intestinis & abdomine fitas obtinet, haec omnia ulterius illustrata & satis confirmata habentur.

Utcunque autem res se habeat, omni rationatione seposita, symptomata & medendi ratio, quae Cholerae propria, haec sunt.

Ingruit enim hic morbus plerumque cum horrore, accedentibus simul vomitu enormi, torminibus, & gemebunda Alvi dejectione. Pulsus aliquando celer, aliquando parvus & inaequalis est. Haec symptomata tanta vi haud raro faeviunt, ut aegrum in viginti horarum spatio interimant.

Curatio postulat missionem sanguinis, & ut largis haustibus Decocti Pulli, Hordei, Avenae, iisque creberrime repetendis eluatur ventriculus; tum ut similibus Clysterum frequentium ope, tam contra acrimoniam muniantur intestina, quam materies acris foras exeat, dato postea anodyno, seduloque evitando omne acre, tam sub morbi curatione, quam symptomatum triduo vel quatrinduo inclinatione, aut prorsus decessione.

Neutiquam enim haec cautio negelctui est medico, aliter, & haud infrequenter hunc morbum novi adeo proclivem se recrudescere, ut sudoribus frigidis, animi deliquio, &c. equidem teneretur aegrotus: Solo Opio & Cardiacis moderatis in hujusmodi rerum tristi constitutione impetrandae sunt induciae, donec

nec vires aliquatenus reficiantur, & dein commoda Clysterum humectantium ope, caeteris omnibus posthabitis, sanandus est morbus.

Haec de Cholera iis sufficiant, qui magnam ejus affinitatem cum morbis ventriculi paulo ante enumeratis, & iis intestinorum jamjam successuris comparare non gravabunt.

Pag. 68. l. 4. *De illo loquor, qui sine febre est.*] Η δέρματος απαίτης, ἢ κοιλίης πυκνότης cutis raritas, ventris densitas & vice versa inquit Hippocrates, quippe libere perspirare in omnibus ventris doloribus, excepta nimia alvi astrictione, plurimum confert, hoc autem in dejectionibus & spasmodicis intestinorum affectibus praecipue respiciendum est, utpote in priore, revulsionis more opem fert, in posteriore, tum fibrarum & vasorum compagem laxat, tum humores abunde derivat.

Pag. ead. l. 6. *Cum sola autem cita alvus exercet.*] In hujusmodi morbis convenit ventrem probe tectum, pedes, & crura tepide servare, aliter vix morbi reditum praecavere valebit medicus. Novi aliquos praesertim crassos, obesos & helluones quosdam concinnos, quibus cochleare unum tincturae rhabarbari singulis vel alternis noctibus assumptum, multum commodi attulit. Omne hoc genus hominum, nisi ciborum reliquiae, alvo quotidie respondente, extrudantur, male se habent, &

praecipue molesto ventris fluxu vexari solent.

Dysenteria.

Pag. 68. l. penult. *Primum sanguinem mittere expedit.*] Frustra curationis optatam metam contingere studebit medicus, qui in hujus morbi tentatione & rodente impetu, venam una vice tantum incidendam esse contentus imperabit. Etenim dum vires vitales eam sinant, deinceps repeti debet missio sanguinis, ratione diligenter habita torminum ventris, & ani, & duritici pulsus, quae hunc morbum insigni more comitantur, & veluti signa, quae pathognomonica nuncupantur, eum a quocunque alio per alvum fluxu clare distinguunt.

Pag. ead. l. ult. *Vomitus utilissimus est.*] Emeticum medicamentum lene, quale est Vinum Ipecacoanhae exhibere, & Jusculo avenaceo aut vitulino largiter dein ordine epoto ventriculum expurgare decet, & convenit; at hoc opus ter quaterve tam cito repetendum, plus damni, quam boni secum attulisse, ut plurimum expertus sum. Nunquam enim, me auspice, in hac via pertinaciter persistendum est, ne saeva haec intestinorum tormina, à quacunque demum causa oborta sint, in funestam inflammationem ruant.

Ideoque adversus haec admodum periculosa mala per longe tutius iter proficiscetur medicus, si Emeticis, Cardiacis, atque iis, quae ex
Anti-

Antimonio & Hydrargyro tanto studio & labore acquirenda sunt, nec non & Astringentibus sepositis, omnis in hoc sit, primò quidem, ut sanguis pro ratione virium & doloris detrahatur, dein ut Apozematum, nunc Enematum ope, quae ex medicamentis humectantibus, emollientibus, mucosis, atque oleosis, componi debent, nunc lenibus Catharticis & Anodynis, quae haud parca manu aut copia, prout symptomata postulent, interponenda sunt, Intestina eluantur, Alvus subducatur, & dolores sedentur. In his enim & Missione Sanguinis rite & sedulo administrandis tota prima Dysenteriae curatio vertitur.

Si opportuno horum auxilio, feliciter consequamur, ut per quatuor vel quinque dies, tormina tandem pacata persitent, Faecibus interea indolis melioris more naturali simul egestis, dein ne recurrant dira dysenterica mala, exhibere oportet levissima astringentia, amara, aromatica & balsamica, ea ratione, quâ praesenti virium conditioni & aegri corporis habitui maxime sint idonea, interposito debitis intervallis Cathartico lenissimo, & huic negotio peracto, semper succedere debet Anodynica modica & tempestiva exhibitio. Inter haec remedia, Electarium e Scordio, Pulvis e Bolo compositus cum vel sine Opio, Cinnamomum, Conessi, Simaruba, Cortex Peruvianus, Radix Columba, Radix Quassi, Rhabarbarum, Lignum Tinctorum Campechense, Balsamum

Gileadense, Balsamum Anodynum prae caeteris palmam praeripiunt.

Si quando haec aut similis medendi ratio, seu ex inscitia, seu ex incuria praetermissa fuerit, non raro aegrotis, qui hoc molestissimo morbo imprimis correpti, & demum pro convalescentibus habiti fuerunt, contigisse novi, ut his ipsis Dysenteria chronica dicta fursum supervenerit; malum vere dirissimum, & quod miserrimis suis tormina febrilia, maciem, & mortem, nec non & medico opprobrium saevum, ut plurimum adfert.

Nec meliora, dum res sic se habeant, sperare liceat, utpote intestina speluncis innumeris minutissimis oculorum aciem fere effugientibus, sanie tamen refertis semper inquinata extitisse, militum in Nosocomiis castrensibus hoc morbo peremptorum sectio mihi abunde comprobavit.

Pag. 70. l. 1. *Quae membranas exulceratas conglutinant.*] Quidquid boni omnis ex hujusmodi medicamentis praesagiat Auctor, nihilominus sanare Abscessum in Ventriculo genitum, dictu quam factu facilius est. Etenim tot & tanta metuenda mala inde minari, haud infrequenter expertus sum, & quae etiam ex ore aegri, quasi expulsa, & oculis subjecta fidelibus, sese palam facerent, ut medicum in hujus morbi curatione prosequenda, oleum atque operam demum perdidisse, ne mihi mirum foret.

Cu-

Curatio autem, quae mea vota nonnunquam in hoc tristi casu feliciter explevit, haec est.

℞. Terebinth. Chiae ℥i. Sperm. Cet. ℥ss. Vitell. Ov. q. f. Ol. Amygdal. dulc. recent. express. ℥i. Syrup. Balsam. ℥ss. Conterantur in mortario ad perfectam unionem, & dein gradatim affund. Aq. Calc. ℥xii. & simul terantur ut f. Emulsio, cujus dandum est Cochleare unum omni hora.

Interea maxime quidem ad rem pertinet, ut Jusculis solis mollissimis sustentetur aegrotus. Hoc insuper in casu Lac saepissime malo nomine notandum, quod in omnibus fere aliis morbis ulcerosis internis quam maxime prodest. Aliquando Infusum leve Radicis Consolidae ex Aqua bulliente sat bene fungi queat vice & officio Aquae Calcis, quocum adjectis caeteris, eodem modo fiat Emulsio.

Sin autem, seu aderit multum Caloris hectici, seu balsamica & oleosa more praescripto exhiberi non poterunt, dein fiant Pilulae ex Balsamicis lenissimis, quae simul cum Infuso praedicto sint devorandae. Exempli gratia.

℞. Terebinth. Chiae ℥ss. Sperm. Cet. ℥i. Pulv. Oliban. ℥i. Myrrh. pulv. gr. x. Syrup. Balsam. q. f. m. f. massa, cujus ℥i. assumendus est ter die idoneis intervallis.

Pari etiam medendi ratione curandus est Abscessus, qui supernas Intestinorum partes occupet, at heu rarissime convalescunt hujusmodi morbidi. Sin vero in inferioribus fieret suppuratio, ita ut Clysteribus eluenda & purganda

ganda esset pars affecta, talem abscessum ad sanitatem perductum novi, scilicet.

℞. Terebinth. commun. ℥ss. Ol. Lini ℥ii. Vitell. Ov. recent. ℥ii. Conterantur in mortario, dein gradatim affunde simul terendo S. A. Aquae Calcis ℥vi. f. mistura, bis in viginti quatuor horis, Syringis Clysterifantis ope, in Anum injicienda.

Hoc forsitan sufficiat, si indolis benignae sit Pus, si vero tenue sit & mali moris, addendum est Balsamum Sulphuris Terebinthinatum ab drachmis duabus ad unciam dimidiam, & immittendum est hujusmodi Enema more praescripto.

SECTIO. II.

De ileo.

Pag. 70. l. 8. *Vehemens intestini inflammatio.*] Inter notas hujus morbi certissimas praefertim numerari debent tormina cum dolore acutissimo ardente, fixo, rodente, pulsu duro & febre acutâ confociata, alvus clausa, vomitus assumptorum citius vel tardius, prout superius vel inferius haereat malum. Dignoscitur autem pars intestinorum affecta partim situ doloris, partimque vomitu, si enim prope pylorum fiat inflammatio, hora dimidia, aut circiter redduntur ingesta, si ileon occupet, dolore

lore acerbissimo, fixo, ad umbilicum excruciantur aegri, ingesta diutius retinentur, & alvus nihil reddit. Si vero torminibus laboret colon, paulo post, vel faeces deponit vel crepitum reddit alvus, & sic de caeteris dignoscitur. Evenit autem tam in hoc morbo, quam in omnibus intestinorum doloribus, ut a quolibet deglutito protinus fere increfcit, dolor, quippe ab assumptis in motum cientur intestina, dolor autem nephriticus post liquoris blandi assumptionem ut plurimum potius mitescit.

Pag. 70. l. 11. *Et larga copia sanguinem detrahere.*] Pulsus, ut jam notavi, perpetuo durus est, missio tamen sanguinis non semper pro hujus duritie est moderanda, efficit enim hic morbus debilitatem citam, qua falluntur ignari, & saepe calefacientia iis aegris exhibent, quibus imprimis sanguinem mittere omnino interest, & proinde mittendus est saeviente dolore, etiamsi arteriae pulsus ulteriorem exinanitionem vetare videatur, nisi adfuerint signa praesentis Gangraenae, quo casu morbus desperatus est, & frigida mors instat crebris ut plurimum singultibus Illa pulsans.

Tali quidem aegro nec prodesse nec obstare potest sanguinis missio, sed cum recens ab illa peracta morietur aeger, eumque a medico fuisse jugulatum credent spectatum admissi.

De sanguinis igitur copia detrahenda nil certi statui potest, nisi quod hic morbus aequae largam citamque hujusmodi exinanitionem postulat, ut alii morbi inflammatione periculosa con-

juncti, ne Pleuritide & ipsa Cynanche exceptis.

Pag. 70. l. 15. *Et vomitionibus rejiciuntur.*] Si una cum dolore adsit Vomitus, nunquam promovendus est Emeticis, inde enim augetur malum, nisi fiat ab acri quadam materie statim assumpta, cujus pars aliqua in ventriculo adhuc manere merito judicetur: Hoc autem casu, Jusculo Pulli, similive liquore ejus expulsionem tantum leniter adjuvare oportet, & dein si Alvus astricta sit, omni arte molliendum est, ut laxata fiat. Sicut enim in Vomitu, si Alvus clausa sit, Vomitus nunquam sanabis, ita & hoc etiam in casu dum perstet Vomitus, Alvus fere semper occluditur, eaque occlusa, vel Vomitus, vel Intestinorum Inflammationem tollere, frustra laborem suscipies.

Pag. ead. l. 20. *Anodyna etiam necessaria sunt.*] Revera omnino necessarium est ut anodyna, non solum semel, sed etiam bis, terve quaterve in die, prout postulet doloris faevities repetantur. Fibris enim prius tensis, nunc horum ope laxatis, multo magis certi votis respondebunt clysteres. Hoc enim a me usu compertum habeo, clysteres, interposita saltem horâ unâ vel alterâ post assumptum anodynum injectos, suscepta sua munera blande perficere potuisse, quos paulo ante immisos, anodynâ autem ope destitutos, ne minimum quidem

dem retentos, atque operâ infectâ extemplo redditos saepissime vidi.

Pag. 70. l. 20. *Cum Purgantibus mista.*] Non incongruum est sane, medicamenta, quae fomnum conciliant, ipsumque Opium purgantibus mista exhibere, ut sub alvi subductione leniatur dolor.

Hic tamen medendi modus, nisi maxima cum cautione, nequaquam adhibendus est, saepe enim ex ejus usu adeo exacerbantur symptomata, ut multos aegrotos inde ad mortem trufos fuisse mihi profecto persuasum est.

Pag. 71. l. 1. *Usque dum dejectionum satis fuerit.*] Huic medendi rationi, si non prima vice, saltem aliquoties pro re nata repetendae, ut plurimum spes optima adest, unum aut alterum quidem novi aegrotum, qui, irritis omnibus praedictis ad hanc rem remediis, alvum ex toto suppressam habebat, nihilominus arte & opera, quae ad sequentem modum institutae erant, faeces exoneravit.

Primum ope Syringis idoneae immittebatur Clyster ex Vini Antimonialis unciis tribus, dein mihi proxima fuit cura, ut inferior Abdominis pars, praecipue circa umbilicum, linimento, quale est infra scriptum, simul inungenda esset.

℞. Medull. Colocynth. ℥i. Ol. Olivar. ℥i. m. & coque leni igne, donec medulla crispari videatur; dein, massa adhuc calente, cola.

Uni-

Unitis horum viribus tam interne quam externe largitis, paulo post successit fausta alvi dejectio. Interdum & pari virtute funum Tabaci in Clysteris vicem, per aliquod tempus, in Anum injecisse, mihi in usu fuit.

Illud denique hoc loco haud improprie adjungendum videtur, quod in Ileo desperato minime praetermitti debet Praxis apud de Haen in ejus rationis medendi parte Octava memorata, utpote hujus ope, usque simul Machinae Clysterifantis nuper in Italia excogitatae Iliacos aegrotos, praesente jam Vomitu Stercoraceo, integrae sanitati brevi restitutos fuisse non dubitare licet.

Pag. 71. l. 3. *Argentum vivum bibendum praebere opportunum erit.*] Hydrargyrum, idque largâ copiâ assumendum laudant medici, & aliquando datum novi, nunquam tamen me praesente votis respondebat, sed moriente aegro transivit sine faecibus hydrargyrum.

Pag. ead. l. 14. *Inflammationi subveniat Gangraena.*] Signa imminentis Gangraenae, imo & jam praesentis sunt dolosa symptomatum remissio, herclè certò nulla, sudores frigidi cum delirio, pulsus debilis, frequens, intermittens, dejectiones foetidae, fibrarum & strigmentorum speciem exhibentes, sanguinolentae instar Loturae Carnium, vel nigrae & cadaverosae, quae cum imminentis mortis signa sunt, opem medicam non admittunt.

Nar-

Narratur autem, ni fallor, in Actis Regalis nostrae Societatis de quodam Pecudum Medico, qui Bovem Sphacelo Intestinatorum laborantem, curatione ad hunc modum adhibita, morbo eripuit. Abdomen scilicet in Latere subter Costas nothas cultro aperuit, ita ut manum inter intestina immittere, atque totum eorum tractum perscrutare potuerit, paulatim partem, qua fixum reperiebatur malum, extraxit, porro simul ac eam Sphacelatam esse ad cubiti longitudinem invenit, hanc statim exsecuit, & adductis finibus sanis in siccum Cicutae Stamen, (*Anglice loqui a Kex*) cujus cavitas flatribus transeuntibus viam praeberet, consuebat. Paucis horis dein elapsis, ex eadem narratione patet Bovem Stercora eiecisse, posteroque die caulem cicutae expulisse, & cito postea integre convaluisse; ita quidem, ut non tantum labores ulitatos sufferre valeret, quin longo post tempore pinguis factus Lanio consignatus esset.

Refert etiam iisdem Actis Simpson Chirurgus Londinensis, se ex cane quodam partem Intestinatorum aliquas Pollices longam exsecuisse, iterumque consuiffe, & hoc non obstante, ex toto convaluisse canem.

Haec opera seu Ars excisoria vix in usum humanum adduci queat, utpote crudelitatem nimiam redolere videatur; at saevitiae non magis pollet, quam quae, secta vesica a Lithotomi manu experienda est, eamque haud minus tutam fieri posse arbitror.

Pag.

Pag. 71. l. 17. *Neque nihil denique juyant Fo-
menta.*] Ad hanc rem laudat Hoffmannus ve-
ficam suillam fotu calido impletam abdomini
imponendam. Haec enim constantem & re-
gularem calorem inde emanentem seruat, ideo-
que in balnei vel fotus intervallo sat commode
ejus usum explorare confert.

Cum autem Sydenhamus etiam propter Catu-
lum & Pannum laneum adhuc memorabili est in
honore, jure quis fortasse quaerat, cur de Hip-
pocrate nulla mentio fiat; qui in hoc morbo
curando, medendi rationem admodum singula-
rem adhibere solebat; hanc autem hoc in loco
subjungere, nec inutile, nec alienum erit.

Medendi autem ratio Hippocratica hunc in
modum instituta fuit: scilicet, glandem longam
ex melle cocto paratam & felle taurino illini-
tam in anum immittendam, dein clysterem ad
alvum liquandam injiciendum esse jussit. Si
vero in his auxilii parum esset, ex ejus consi-
lio dein est, ventrem follis ope adeo aëre in-
flandum & distendendum esse, ut Rectum &
Colon, inde facta magis larga & capacia, fa-
ciliorem faecibus praebeant descensum, & de-
num extracto folle clysterem statim immitten-
dum, anumque spongiâ, cui affigitur filum,
ne is nimis cito reddatur, obturandam esse prae-
cipit. His peractis, aegrum in aqua calidâ
desidere, & paulisper commorare opus esse,
inquit, & postremo expectandum & finendum
est, ut redderetur clyster.

Haec quidem curatio, praemissâ sanguinis
mis-

missione laudem meretur, modò antequam nimis praevaluerit morbus, adhibeatur. Interea nullus dubito, quin medicus, qui hodie hujusmodi medendi rationem, ut ut morbo congruam, praescribendi periculum facere audeat, se ludibrio protervo ubique habendum exponeret.

Pag. 71. l. 21. *Plus adjurat balneo tepido.*] Balnea tepida totum corpus laxando, in hoc morbo egregii sunt usus; atque ea repetere convenit mane & vesperi per horam dimidiam, vel horam integram, si res sinant.

Pag. ead. l. 26. *Colicam pictorum.*] Non erit a propositio alienum adnotare, me hunc morbum, rebus nondum plane desperatis, feliciter depulisse, medendi scilicet rationem, ejus omnimode consimilem, adhibendo, quam in nott. ad P. 68. l. 3. & l. ult. P. 70. l. 15. l. 20. P. 71. l. 10. l. 14. fuse lateque exposui.

Illud insuper adjiciendum habeo, lectu dignissima esse, quae de hujus morbi historia, causis, & curatione, dedita operâ, scripserunt celebres illi medicinae professores, Antonius de Haen, Michaël Philippus Bouvart, & Georgius Baker.

 S E C T I O I I I .

De lumbricis.

Pag. 72. l. 3. *Non raro lumbrici occupant alvum.*] Lumbrici, qui ventriculo, aut primis viis lateant, infideantque; his, si non omnino pathognomonicis, saltem signis haud aequivocis sese produnt. Adfunt enim salivae tenuis copia nimia & sputum frequens, narium pruritus molestus, orisque halitus foetidus sine causa manifesta, vultus pallidus, oculi cavi, hebetes, notabili pupillarum amplificatione comitati, appetitus inordinatus, cardialgia aut nausea jejuno ventriculo, abdominis inflatio dura, tympanitica, ventris tormina, praecipue circa umbilicum, alvus nunc pertinaciter obstructa, nunc nimis liquida, & faeces mali moris & coloris aliquando simul cum tenesmo egerens.

Praeterea observatu dignum est, omnes istos morbos magna ex parte deesse, qui plerisque, ex hujusmodi symptomatibus, plus aut minus communiter stipari solent.

Pag. 73. l. ult. *Stannum rasum cum aequali portione coralli rubri.*] Ex hujus remedii usu, effectus tam salutiferi continuo consequi videntur, ut credulum aegrum sperare, se vacuis inde frui intestinis, & a fordibus verminosis
libe-

liberari, non mirum est: cheu, miseret me illius adhuc nescii prolis futurae & novae progeniei; quae, & tanta cum celeritate se repullulare queant, ut veterum de Hydra scripta nec admiranda nec amplius inter fabulosa numeranda sint.

His ita se habentibus, & permultis ex laudatissimis remediis Anthelminticis diu incassum adhibitis, ut huic intestinorum incommodo occurrere possem; curationem ex curatione excogitare & prosequi coepi, quae ad hosce vermes cucurbitinos exterminandos & delendos, nec non ad colluvies incolarum, progeniem novam non minus vitiosam mox daturas, penitus expurgandas, valeret, ex quo demum fit, me experiëntiâ didicisse, ut spes esset aegro omnia optime cessura, modò curatio ad hanc normam instituenda foret.

R. Extract. Fol. Rutae, Æthiop. mineral. ana ʒiss. Ol. Amygdal. dulc. ʒss. Elix. Aloë. ʒj. Pulv. Radic. Helleb. nigri ʒss. Mell. de spum. q. f. ut f. Electar. cujus tertia pars sumenda est 8vâ quâque horâ, superbibendo Apozematis infra praescripti partem tertiam singulis vicibus.

R. Flor. Sulph. lot. ʒij. Sal. Cathart. amar. ʒj. Aq. Calc. simpl. ʒbiss. Decoque ad ʒxij. dein colandus est liquor, & additis Tincturae Amaræ ʒiij. m. f. Apozema.

Haec peragenda sunt per quatuor dies, postridie autem primo mane devorandae sunt pilulae quatuor ex hujusmodi massâ scilicet:

I

R.

R. Saponis Iberici grana duodecim, Gummi Gambogiae grana sex. Olei Rutae guttas quatuor, Mercurii dulcis sublimati grana tria, Tincturae Thebaicae guttas quindecim, Syrupi e spina cervina q. s. m. f. massa, in sex pilulas formanda.

Sin autem alvus non satis copiose intra sex horas se exoneraverit, dein pilulae residuae duae assumendae sint.

Interea cavendum est, ut aeger usque ad alvi purgationem prorsus inceptam se religiose in lecto teneat. Die crastino repeti & continuari debent per tres vel quatuor dies electarium & apozema; & dein more praescripto iterandae sunt pilulae, augendo vel diminuendo portionem Gambogiae & Mercurii dulcis sublimati, prout postulent vires & alvi subductio.

Hoc medendi modo, si opus fuerit, per tres septimanas sedulo persistendum est: at rarissime comperi tam longam desiderari curationem. Quid enim? Concurritur, verminosae genti cita mors venit, & aegroto victoria laeta.

